

Bijlage 4e Toekomstperspectief Internationalisering bij stijging van middelen

De internationale neerlandistiek kan Nederland en Vlaanderen veel voordelen opleveren, van economische voordelen tot 'stille diplomatie', net zoals internationale studenten in Nederland en Vlaanderen dat doen. Het potentieel kan echter niet volledig worden benut door gebrek aan menskracht en de kwetsbare positie van afdelingen. Hierdoor verdwijnen afdelingen. Het CM wordt gevraagd de negatieve trend te keren en de potentie van de internationale neerlandistiek te benutten. Dat kan in eerste instantie gebeuren door een tijdelijke impuls. Als de investeringen tijdelijk op het niveau van andere Europese landen worden gebracht, worden de afdelingen toekomstbestendiger en kunnen zij een grotere en blijvende invloed hebben op politieke, economische, diplomatieke en culturele internationale contacten van Nederland en Vlaanderen. De voorgestelde maatregelen versterken ook de neerlandistiek in Nederland en Vlaanderen.

- **Internationale neerlandistiek: kansen maar heel kwetsbaar**

*"Internationalisering [van het hoger onderwijs] levert ook een belangrijke bijdrage in de vorm van stille diplomatie. Onderwijs kan verbindend werken in een tijd waarin internationale tegenstellingen lijken te groeien.(....). Ook levert het een positieve bijdrage aan de wetenschap."*¹

De opgeleide neerlandici blijven levenslang 'stille diplomaten' van de Lage Landen door bruggen te bouwen tussen hun eigen taal, cultuur en samenleving en die van ons. Recent onderzoek bevestigt het grote 'rendement' van de internationale neerlandistiek.² Neerlandici verspreiden onze kennis, vertalen onze boeken, promoten onze cultuur en leggen die uit aan hun landgenoten en spelen een belangrijke economische rol in onze bedrijven in het buitenland.

Bovendien laat het onderzoek zien dat de internationale neerlandistiek vele mogelijkheden heeft om haar rol in politieke, economische, diplomatieke en culturele contacten te vergroten.³ Andere landen zetten het onderwijs in voor hun internationale ambities, zoals het eigen imago, de handel, goede internationale contacten of een sterk Europa.⁴ Het beleid voor Nederland en Vlaanderen is relatief beleidsarm en 'volgend'.⁵ Op dit gebied valt dus veel meer winst te behalen.

- **Afkalving van de neerlandistiek**

Hoewel de neerlandistiek in sommige landen floreert, is ze ook bijzonder kwetsbaar. Er is een daling van het aantal afdelingen. Recent zijn bijvoorbeeld afdelingen in Nottingham en Kopenhagen gesneuveld. De aantallen verhullen bovendien nog dat veel volwaardige afdelingen zijn veranderd in een taalcursus.

¹ Uit: Kabinetsreactie [Nederland] op het interdepartementaal beleidsonderzoek Internationalisering van het (hoger) onderwijs, 6 september 2019

² De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Italië. Ilse van der Horst e.a. Nederlandse Taalunie, 2019.; Het Nederlands Internationaal: De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Polen. Ilse van der Horst e.a. Nederlandse Taalunie, 2019.

³ De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Italië. Ilse van der Horst e.a. Nederlandse Taalunie, 2019.; Het Nederlands Internationaal: De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Polen. Ilse van der Horst e.a. Nederlandse Taalunie, 2019.

⁴ Talenbeleid in Europa: Managementsamenvatting. A. de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

⁵ Talenbeleid in Europa: Managementsamenvatting. A. de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

Deze afkalving is het gevolg van een samenspel van verschillende ontwikkelingen:

- Afname van belangstelling voor talenstudies in het algemeen – met uitzondering van de grote talen Engels, Mandarijn en Spaans - vanuit de *onjuiste* aanname dat er geen werk mee te vinden is;
- Bezuinigingen op universiteiten wereldwijd;
- Concurrentie van andere, aantrekkelijkere talen zoals Mandarijn, Koreaans en Portugees. Andere talenstudies trekken makkelijker studenten met zomercursussen, studieverblijven en beurzen en hebben een stevigere positie door deelname aan internationale onderzoeksprojecten.
- Lage investeringen vanuit Nederland en Vlaanderen. Met name menskracht en voorzieningen die de studie aantrekkelijk maken voor studenten - zoals beurzen, stages en zomercursussen - blijven voor het Nederlands achter ten opzichte van andere talenstudies.

- **Beperkte investeringen**

Uit een beleidsvergelijking die de Taalunie liet maken, blijkt dat ons taalgebied veel minder voor dit onderwijs over heeft dan andere landen.⁶ Waar Nederland en Vlaanderen 7,5 cent per inwoner besteden aan al het onderwijs Nederlands als vreemde taal – waarvan 4,5 cent aan internationale neerlandistiek – besteden andere landen tussen de 11 cent en € 5,5 per inwoner.⁷ De dalende trend bij ons is bovendien omgekeerd aan die in andere landen, waar de bijdragen juist groeien. Er is daardoor sprake van een negatieve spiraal: geen extra's die de studie aantrekkelijk maken voor studenten > minder studenten > minder menskracht > een kwetsbare positie binnen de universiteit en geen tijd om kansen te verzilveren.⁸

- **Repercussies van de kwetsbare neerlandistiek in Vlaanderen en Nederland**

Het gebrek aan middelen wordt sterk gevoeld bij de afdelingen met extra onderwijslast voor minder mensen, en minder tijd voor onderzoek, maar leidt ook tot problemen voor Nederland en Vlaanderen. In het Vertaalpleidooi werd gewezen op het dreigende tekort aan vertalers *uit* het Nederlands.⁹ Nederlandse en Vlaamse bedrijven in het buitenland zullen tevergeefs op zoek gaan naar werknemers, vertalers en tolken die het Nederlands beheersen. Daarnaast loopt het Nederlandse taalgebied ook nog economische en diplomatieke opbrengsten mis.

- **Wat is nodig?**

- 1) **Menskracht** om het **potentieel voor Vlaanderen en Nederland te verzilveren** en minder kwetsbaar te worden voor bijvoorbeeld bezuinigingen binnen een universiteit. Met meer menskracht kunnen afdelingen investeren in het opzetten en onderhouden van lokale netwerken rond het Nederlands (bedrijven, culturele instellingen), de afdeling binnen en buiten de instelling zichtbaar houden en deelnemen aan (internationale) wetenschappelijke projecten.
- 2) **Programma's die het internationaal (cultuur)beleid van Nederland en Vlaanderen versterken.** Met inhoudelijke en financiële steun kunnen de afdelingen programma's inrichten die tegemoetkomen aan de behoefte aan onder meer (literair en zakelijk) vertalers, zakelijk Nederlands en in onderwijs Nederlands voor internationale studenten die hier komen studeren.
- 3) **Samenwerking tussen de internationale neerlandistiek en de neerlandistiek in het taalgebied**, in nationale en internationale wetenschappelijke samenwerkingsverbanden. Door te participeren in deze samenwerkingsverbanden verwerven afdelingen gezag binnen de eigen universiteit en de (inter)nationale academische wereld en kunnen ze ook in aanmerking komen voor nationale, Nederlandse, Vlaamse of Europese onderzoeksfinanciering.
- 4) **Een aantrekkelijke studie neerlandistiek in het buitenland**, door extra aanbod van zomercursussen, beurzen en stageplaatsen in het taalgebied, voor studenten.

De extra steun die hiervoor nodig is, blijft flankerend. Investeringen in de afdelingen vanuit het taalgebied geven de opleiding 'gezag' en versterken hun slagkracht, want ze zijn vaak een reden voor een grotere bijdrage van de eigen universiteit.

⁶ Talenbeleid in Europa: Managementsamenvatting. A. de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

⁷ Talenbeleid in Europa: Managementsamenvatting. A. de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

⁸ Talenbeleid in Europa: Managementsamenvatting. A. de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

⁹ Lees voor meer informatie *VerTALen voor de toekomst*, Expertisecentrum Literair Vertalen, 2019.

- **Inzet op menskracht door:**
 - Uitbreiding van suppleties aan moedertaalsprekers om meer buitenlandse afdelingen te stimuleren een moedertaalspreker aan te nemen.
 - Gekwalificeerde stagiairs uit het taalgebied: beginnende leraren / gevorderde studenten uit Nederland en Vlaanderen die taalverwervingslessen overnemen van lokale docenten. Dit heeft als bijkomend voordeel dat het bijdraagt aan een meer internationaal en dus aantrekkelijker profiel van de neerlandistiek/lerarenopleiding in het taalgebied¹⁰.
- **Inzet op ondersteuning van het (cultuur)beleid:**
 - Programma's voor diverse vormen van vertaalopleidingen, zoals literair en met name zakelijk vertalen.
 - Ondersteuning van culturele activiteiten van afdelingen, die aansluiten op het internationaal cultuurbeleid van Vlaanderen en Nederland.
 - Inzetten van de afdelingen ter plaatse voor onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur aan studenten in het buitenland die in Nederland en Vlaanderen gaan studeren. Dus: de afdeling Nederlands in Rome zou bijvoorbeeld onderwijs Nederlands kunnen aanbieden aan Italiaanse geneeskundestudenten die in Nederland gaan studeren.
- **Inzet op stimuleren van wetenschappelijke samenwerking:**
 - Een tijdelijke impuls aan steeds ambitieuze onderzoeksprogramma's op het gebied van de neerlandistiek (letterkunde, taalkunde, taalbeheersing) om wetenschappelijke samenwerking tussen de neerlandistiek binnen en buiten het taalgebied te stimuleren.
- **Inzet op een aantrekkelijkere studie:**
 - Twee extra zomercursussen in het taalgebied voor studenten.
 - Masterbeurzen voor internationale studenten die aan Nederlandse en Vlaamse universiteiten willen studeren.
 - Een stageprogramma voor studenten uit de internationale neerlandistiek om in het taalgebied stage te lopen. Het programma wordt zo ontwikkeld dat dit met maximale inzet van Erasmus beurzen kan worden uitgevoerd.
- **Begroting**

Menskracht	
Extra suppleties	100.000 EUR
Stagiairs/jonge docenten	100.000 EUR
<i>Totaal:</i>	<i>200.000 EUR</i>
Programma's	
Technisch vertalen en lokaliseren	50.000 EUR*
Culturele presentaties	50.000 EUR
Taalonderwijs internationale studenten	30.000 EUR*
<i>Totaal:</i>	<i>130.000 EUR</i>
Samenwerking met taalgebied	
Cultuur/Letterkunde	20.000 EUR*
Taalkunde/Taalbeheersing	20.000 EUR*
<i>Totaal</i>	<i>40.000 EUR</i>
Aantrekkelijke studie	
Zomercursussen	120.000 EUR
Beurzen	50.000 EUR*
Stage'beurzen'	50.000 EUR*
<i>Totaal:</i>	<i>220.000 EUR</i>
Totaal generaal:	590.000 EUR

*Deze projecten worden zo opgezet dat ze optimaal gebruik maken van Erasmus+ en andere fondsen.

¹⁰ Het geeft bovendien docenten een betere voorbereiding op het steeds internationaler wordende onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Nuffic signaleert dat Nederlandse docenten hier te weinig op voorbereid zijn: "Van de studenten van universitaire lerarenopleidingen bijvoorbeeld heeft nu maar 13 procent relevante buitenlandervaring."